

sam imao rad sa sind.[ikalnom] komisijom i ženskom komisijom.³⁴ Radi mnogo poslova koje sam morao vršiti na sindikatu u radu Z.[emaljskog] B.[iroa] malo sam učestvovao. U sindikatima učestvovao sam u svim akcijama bio sam član centralne uprave saveza šivača, i pokrajinskog odbora Ursa u Zagrebu.³⁵ Za vreme rada u sindikatu kao sekretar vodio sam 26 manjih i većih štrajkova i 7 akcija za povišenje nadnica bez štrajka.³⁶

Krajem 1935. oženio sam se sa studentkinjom agronomije Marom Uzelac s razloga, jer je imala izgon iz Zagreba i da na taj način isti ukine. Ista bila je dva puta pred sudom o oba puta rešena. Jednom je tučena. U zatvoru nije ništa priznavala. Sada je u zatvoru.

2. decembra 1935. provaljen sam i utekao pred policijom.³⁷ Mislim da bi mi trebao jedan trogodišnji kurs ili jedan sindikalni.

SUMMARY

BOSILJKA JANJATOVAČ: AUTOBIOGRAPHY OF DRAGUTIN MARUŠIĆ

The author speaks about life of Dragutin Marušić, a prominent member of communist movement and revolutionary. According opinion of our author, there are many inaccuracies in contributions of some authors which had wrote yet about him. Some errors are caused by uncomplete knowledge of his personal documents. For better understanding of Dragutin Marušić's life here is also his own »Autobiography« from 1935 or 1936 which is perserved in Archives of Party's Central Comitee in Belgrad. Autobiography offers also some materials about organisation of syndicate and communist party in Zagreb in the years 1929, 1931, 1934 and 1935.

³⁴ Zemaljski biro — Zembilj, formiran je poslije lipanjskog plenuma CK KPJ održanoj u Splitu 1935. godine na osnovu zahtjeva izraženih i na četvrtoj zemaljskoj konferenciji i na Splitskom plenumu da rukovodstvo KPJ prijeđe u zemlju. O tome usp. Pregled istorije SKJ, Beograd 1963, str. 216.

³⁵ Vidi bilj. 33. Podvučeno: »u radu Z. B. malo sam učestvovao«.

³⁶ O tim štrajkovima usp. B. Janjatović, Sindikalni pokret u Hrvatskoj u razdoblju 1933—1936, n. dj.

³⁷ To je bilo nakon velikih provala u partijsku organizaciju u zemlji, kad su uhapšeni mnogi članovi Zemaljskog biroa, Pokrajinskoga komiteta KPJ u Hrvatskoj, Mjesnoga komiteta KPJ za Zagreb, ali i brojni drugi komunisti širom zemlje — njih oko 1.000 Vidi Pregled SKJ, n. dj. str. 217.

IZVORI O TITU U FONDovima I ZBIRKAMA ARHIVA HRVATSKE

Josipa Paver — Slavica Pleše, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Marulićev trg 21

Arhiv Hrvatske, koji kao republički arhiv preuzima, čuva, sređuje i stručno obrađuje građu nastalu radom i djelovanjem središnjih organa u Hrvatskoj, po vrijednosti i raznolikosti dokumentarnog materijala općenito, pa i onog koji se odnosi na povijest revolucionarnoga radničkog, sindikalnog i komunističkog pokreta, najbogatiji je arhiv ne samo u Hrvatskoj nego i u cijeloj Jugoslaviji. Razumljivo je stoga da je i dokumentarni materijal o revolucionarnom radu i djelovanju Josipa Broza Tita izuzetno vrijedan.

To je isključivo dokumentacija upravnih i pravosudnih organa vlasti koja, iako svjedoči o njegovu revolucionarnom radu, ipak najvećim dijelom govori o represivnim mjerama vladajuće klase protiv Josipa Broza Tita. Iz razdoblja između dva svjetska rata, to je u prvom redu građa velikog župana Primorsko-krajiške oblasti u Karlovcu, te Odjela za državnu zaštitu Kr. banske uprave Savske banovine i Kotarske oblasti Županja. Uz to treba spomenuti građu Stola sedmorice i zbirku Razno-kaznenih političkih spisa. Najvećim dijelom ti su spisi objavljeni i poznati našoj javnosti.

Iz razdoblja 1941—1945. treba spomenuti građu Ministarstva vanjskih poslova tzv. NDH, zatim spise Hrvatskog izvještajnog ureda pri tom ministarstvu, te Hrvatskog dojavnog ureda »Croatia«. Po svom sadržaju, ta je građa raznovrsnija: ona govori o Titu — vojskovođi i strategu naše revolucije, ali i o Titu — državniku i prvom čovjeku nove, socijalističke Jugoslavije.

Spisi velikog župana Primorsko-krajiške oblasti dio su dokumentacije o ogulinskom procesu Josipu Brozu i grupi primorskih komunista i simpatizera KPJ 1927. godine.

Izvjestavajući o rezultatima premetačine stana Rade Celera, Vjekoslava Franovića, Ive Dujmića i Lovre Juretića, komandant 9. žandarmarijskog puka ističe da su Celer, Dujmić, Pravdica i dr. uhapšeni, a da su isto tako u Zagrebu uhapšeni Josip Broz i dr. Miroslav Delić. Veliki

župan Primorsko-krajiške oblasti proslijedio je spis Gradskom poglavarstvu Bakar s nalogom da ga detaljnije o svemu izvijeste.¹

Treba napomenuti da je u ožujku 1927. god. Josip Broz iz Kraljevice prešao u Zagreb, te da je u travnju iste godine postao član Izvršnog odbora Mjesnog radničkog sindikalnog vijeća. Od lipnja 1927. god. vršio je dužnost sekretara Oblasnog odbora Saveza radnika metalne industrije i obrta Jugoslavije, i na toj je dužnosti uhapšen.

U izvještaju Gradskog poglavarstva u Bakru od 23. srpnja 1927.² te u izvještaju od 6. kolovoza iste godine velikom županu Primorsko-krajiške oblasti navodi se da je dopraćen »iz Zagreba putem redarstva u Sušaku neki Broz Josip iz Klanjca ovdašnjem kotarskom sudu, jer da je osumnjičen za komunizam, te je i on pridržan u sudbenom pritvoru«. Nakon saslušanja sproveden je s ostalim uhapšenim drugovima (Ivanom Dujmićem, Radom Celerom, Vjekoslavom Franovićem, Filipom Pavešićem, Ivanom Pravdicom i Lovrom Juretićem) u zatvor Sudbenog stola u Ogulinu.³

Prema izvještaju Gradskog poglavarstva u Bakru od 27. kolovoza 1927, Josip Broz, Ivan Dujmić i Rade Celer zadržani su i dalje u istražnom pritvoru.⁴ Sudbeni stol u Ogulinu nije žurio s dovršenjem istrage i saslušanja, pa je Josip Broz započeo štrajk glađu. Vlasti su bile prisiljene ubrzati istragu, pa je Sudbeni stol u Ogulinu uskoro donio odluku da se Josipa Broza pusti iz zatvora kako bi se branio iz slobode. Suđenje je počelo 25. listopada i trajalo je do 28. listopada 1927. godine. Josip Broz je osuđen na 7 mjeseci zatvora.

U zapisniku Stola sedmorice u Zagrebu od 31. listopada 1928. sačuvan je prijepis osude Sudbenog stola u Ogulinu od 28. listopada 1927. godine. Naime, protiv presude Sudbenog stola u Ogulinu uložena je žalba, koju je Stol sedmorice kao kasacioni sud rješavao na svojoj sjednici od 31. listopada 1928. godine. Stol sedmorice odbio je žalbu, ali je donio zaključak da se kazna Josipu Brozu smanji od 7 na 5 mjeseci, a u tih 5 mjeseci uračunato je i vrijeme provedeno u istražnom zatvoru, tako

¹ Veliki župan Primorsko-krajiške oblasti u Karlovcu (dalje PKO VŽ) pov. 1328/1927, reg. 397. Taj dokument objavio je Vladimir Dedijer, u Josip Broz Tito. Prilozi za biografiju, Beograd 1953, str. 133—135. Ponovo ga je objavio Mihail Sobolevski, Ogulinski proces Josipu Brozu 1927., Ogulin 1968, str. 37—40. (napominjemo da je opširniju verziju knjige o ogulinskom procesu Sobolevski objavio 1976).

² PKO VŽ pov. 1328/1927, reg. 395. Objavio M. Sobolevski, n. dj., str. 42—43. Dokument je objavljen i u Sabranim djelima Josipa Broza Tita, tom I, Beograd 1977, str. 175.

³ PKO VŽ pov. 1328/1927, reg. 394. Objavio M. Sobolevski, n. dj., str. 46—49.

⁴ PKO VŽ pov. 1328/1927, reg. 399.

da je kazna iznosila 3 mjeseca i 24 dana.⁵ No, Josip Broz nije nakon odluke Stola sedmorice došao na izdržavanje preostatka kazne, jer je u međuvremenu uhapšen 4. kolovoza 1928. u Zagrebu i na tzv. »bombaškom procesu« osuđen na pet godina robije. Nakon izdržane kazne od 5 godina, u prosincu 1933. god. doveden je u Ogulin, na izdržavanje preostale kazne od 3 mjeseca i 24 dana.

Među povjerljivim spisima velikog župana Primorsko-krajiške oblasti nalazi se vrlo zanimljiv izvještaj Predstojništva redarstvenog povjereništva u Karlovcu od 14. veljače 1928, u kojem se navodi da je 11. veljače u Karlovcu održana u prostorijama svratištva »Jugoslavija« skupština Podružnice Saveza radnika kožarsko-prerađivačke industrije i obrta Jugoslavije. Skupštini je prisustvovao Josip Broz, sekretar Centralne uprave Saveza radnika kožarsko-prerađivačke industrije i obrta Jugoslavije.⁶ Govorio je o položaju radnika, radu sindikalne organizacije, o potrebi sindikalnog organiziranja i drugim pitanjima.⁷

U Arhivu Hrvatske čuva se dio fonda Sudbenog stola u Zagrebu iz vremena 1914—1928. Na svome mjestu ne nalazi se dosije br. I 3778/1928. o suđenju Josipu Brozu u tzv. »bombaškom procesu«. Utvrdeno je, da je taj predmet izdvojen iz svoje cjeline i da se nalazi u Arhivu Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije u Beogradu. Da bi se kompletirao fond, Arhiv Hrvatske snimio je taj predmet (ukupno 740 snimaka) na mikrofilm, a za neke najvažnije dokumente (zapisnike sa saslušanja i dr.) izrađene su fotokopije.

Pored zapisnika o saslušanju Josipa Broza, Andrije Božičkovića i ostalih optuženih, interesantna je dokumentacija koja je kao dokazni materijal priložena sudskim spisima, primjerice: fotografije prostorija i, danas na žalost srušene, kuće u Vinogradskoj ulici 46, gdje je Josip Broz uhapšen, razne namire i računi koje je Broz izdao kao partijski sekretar i sindikalni funkcionar; tu je i namira za iznos za putne troškove za Brozov odlazak u Karlovac na skupštinu Podružnice Saveza kožarskih radnika održane 11. veljače 1928, o kojoj je već ranije bilo govora i sl.

U Rukopisnoj ostavštini Ive Politea, koji je 1928. god. branio Josipa Broza, nalazi se rukopis Politeova članka pod naslovom »Sjećanje na suđenje Josipu Brozu«.

U zbirci Razno-kazneno političkih spisa, u istražnom predmetu protiv Stjepana Dolenca pred Sudbenim stolom u Varaždinu 1928. god. zbog posjedovanja komunističke literature, Dolenc je, govoreći o organizaci-

⁵ Stol sedmorice VI — 408/1928, reg. 20. Objavljeno kod M. Sobolevskog, n. dj., str. 55—57, 63—71, i kod J. B. Tita, Sabrana djela, n. dj. str. 176—188.

⁶ Na tu dužnost Broz je došao u listopadu 1927, neposredno nakon hapšenja dotadašnjeg sekretara Blagoja Parovića.

⁷ PKO VŽ pov. 303/1928, reg. 241. Objavljeno u J. B. Tito, Sabrana djela, Tom I, str. 137—138.

ji radnika u tvornici »Danica« u Koprivnici, izjavio: »Ovu je organizaciju osnovao neki Resimić⁸ iz Zagreba, a u proljeće o. g. (1928). Kasnije nas je organizirao neki Josip Broz isto iz Zagreba, sekretar strukovne organizacije, koji je bio u Koprivnici pred nekih mjesec dana«.⁹

U građi Kr. banske uprave Savske banovine u Zagrebu sačuvano je više vrijednih podataka o Josipu Brozu. Te dokumente nalazimo među povjerljivim spisima Upravnog odjeljenja i Odjeljka za državnu zaštitu. U popisu komunista, koji je načinilo Sresko načelstvo u Klanjcu 18. kolovoza 1929, nalazi se i ime Josipa Broza.¹⁰

Među interesantnim dokumentima svakako su i izvještaji Sreskog načelstva u Ivancu iz 1931. god. Odjeljenju za državnu zaštitu Savske banovine, u kojima se navodi da je Josipu Brozu, kažnjeniku u kaznenom zavodu u Lepoglavi, upućeno iz Moskve nekoliko knjiga na ruskom jeziku. Knjige je na Brozovu adresu uputila Pelagija Broz. Spisima je priložena originalna omotnica u kojoj su bile omotane knjige. Na omotnici se nalazi zabilješka zagrebačke cenzure namijenjena Pošti u Lepoglavi: »Izvolite ovu pošiljku izručiti mjesnoj vlasti, pošto joj je ulaz i rasturanje zabranjeno.«¹¹

U izvještaju Uprave policije u Zagrebu od 1. listopada 1931, upućenom Odjeljenju za državnu zaštitu Savske banovine, nalaze se podaci o ubijenom komunisti Gabrijelu Kranjcu. Pored ostalog, u izvještaju se navodi da je u lipnju 1928. god. Josip Broz zajedno s Ivanom Krndeljom i dr. »bio na jednom tajnom sastanku svih funkcionera nezavisnih sindikata, koji je održan sasvim na kraju Pantovščaka u bašči jedne gostionice.«¹²

Ime Josipa Broza spominje se i u izvještaju koji je Zagrebačka policija 11. studenog 1932. dostavila Odjeljenju za državnu zaštitu Savske banovine, a u vezi s podacima o Mihajlu Pijetloviću. U izvještaju se navodi da se Pijetlović za vrijeme boravka u Zagrebu družio s funkcionarima Radničkih sindikata i poznatih komunista Josipom Brozom, Ivanom Krndeljom i dr.¹³

U ožujku 1934. god. Josip Broz izlazi s robije. Odmah je konfiniran u Kumrovec, ali on ubrzo napušta rodno mjesto, dolazi u Zagreb i uključuje se u rad Pokrajinskog komiteta KPJ za Hrvatsku. Već krajem lipnja 1934. god. Odsjek za državnu zaštitu Savske banovine dostavio je podređenim vlastima podatke o Josipu Brozu i naredio im da obrate pažnju na njegov rad i kretanje.

⁸ Branko.

⁹ RKP SSV I-625/1928, reg. 27.

¹⁰ Kr. banska uprava Savske banovine, povjerljivi spisi Upravnog odjeljenja (dalje SB pov. II) 8-12223/1929, k. 106.

¹¹ SB pov. II 1620/1931, kut. 198.

¹² SB pov. II 28511/1931, kut. 258.

¹³ Kr. banska uprava Savske banovine, povjerljivi spisi Odjeljka za državnu zaštitu (dalje SB pov. II DZ) 26628/1932, kut. 1247.

Među povjerljivim spisima Sreskog načelstva županja sačuvana je jedna takva okružnica.¹⁴

U travnju iste godine Sresko načelstvo u Klanjcu ponovo dostavlja Banskoj upravi Savske banovine, Odjeljenju za državnu zaštitu, spisak komunista na svom području. Na popisu još jednom nalazimo i Brozovo ime.¹⁵

Zanimljiv i gotovo nepoznat dokument iz fonda Savske banovine izvještaj je kotarskog predstojnika u Bjelovaru od 11. lipnja 1934, u kojem se pored ostalog navodi da se u toku travnja 1934. zadržao u selu Cigleni, općina Sv. Trojstvo, kod Stjepana Šabića »neki komunist Josip Broz, koji je prije kratkog vremena izašao iz kaznionice. Pošto je Broza, kada se je saznalo za njegov boravak u selu Cigleni najednom iz toga sela nestalo, postojala je sumnja, da je isti prešao u selo Međuraču . . . , u nakani da se tamo sakriva i da među tamošnjim separatistički nastrojenim elementima širi svoje komunističke ideje«.¹⁶

Nakon odlaska Josipa Broza u Beč srpnja 1934, gdje djeluje kao član Politbiroa CK KPJ, policija ga u zemlji i dalje vodi u svojoj evidenciji. U prosincu 1935. god. Uprava policije u Zagrebu dostavlja Banskoj upravi Savske banovine policijski dnevnik u kojem se »potražuje« Josip Broz zbog komunističke propagande uz napomenu da ga treba »uhititi«.¹⁷

U popisu osuđenih komunista, koji je sastavila Zagrebačka policija u ožujku 1935. godine, uz niz istaknutih revolucionara, kao što su Dragutin Saili, Pajo Gregorić, Anka Butorac, Josip Cazi, Vladimir Čopić, Kamilo Horvatin, Mato Matok, Branko Resimić, Josip Kraš, Ivan Tomanić i mnogi drugi, navedeno je i ime Josipa Broza s njegovim osobnim podacima i podacima o osudama pred Sudbenim stolom u Ogulinu 1927. i u Zagrebu 1928. godine.¹⁸

God. 1936. nalazi se Josip Broz na popisu političkih emigranata. Popis je sastavila Uprava policije u Zagrebu i dostavila ga Odjeljenju za državnu zaštitu Savske banovine. Pored Josipa Broza, na popisu se nalaze i drugi istaknuti komunisti — Đuro Cvijić, Josip Kraš, Ivan Krndelj, Blagoje Parović i drugi.¹⁹

Kada je Josip Broz uhapšen i osuđen u tzv. »bombaškom procesu«, njegova supruga Pelagija, bila je prisiljena napustiti zemlju. Naime, odlukom policije u Zagrebu od 23. siječnja 1929, a na osnovi čl. 8. Zakona o zaštiti javne bezbjednosti i poretka u državi²⁰ zabranjen joj je boravak u Zagrebu zbog posjedovanja komunističke literature. O tome se govori

¹⁴ Kotarska oblast Županja, pov. 945/1934, kut. 39.

¹⁵ SB pov. II DZ 9581-10700/1934, kut. 1362.

¹⁶ SB pov. II DZ 19198/1934, kut. 1384.

¹⁷ SB pov. II DZ 60623/1935, kut. 1550.

¹⁸ SB pov. II DZ 3683-10753/1935, kut. 1452.

¹⁹ SB pov. II DZ 340-16619/1935, kut. 1564.

²⁰ Zbornik zakona i naredaba za god. 1925, str. 47—52.

u dokumentu koji je Uprava policije u Zagrebu dostavila 23. siječnja 1932. Odjeljenju za državnu zaštitu Savske banovine.²¹

U građi Ministarstva vanjskih poslova »NDH« nalazimo dva dokumenta u kojima se govori o Titu. Prvi je dokumenat izvještaj Velike župe Bribir i Sidraga od 4. veljače 1943, i u njemu se navodi izjava talijanskog generala Giannuzzija da su »četnička uporišta« Plavno, Strmica i Golubić pala u partizanske ruke, da su se veće partizanske snage koncentrirale oko Drvara i Bosanskog Grahova, gdje se nalazi partizanski vođa Tito.²² Drugi dokumenat je izvještaj Općeg upravnog povjereništva talijanskih oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« upućen 13. travnja 1943. ministru vanjskih poslova Lorkoviću. U izvještaju se navodi da je Otočac pao u partizanske ruke, te da »prisustvo Tita u Otočcu ukazuje na važnost koju Lika ima za partizane«.²³

Izvještajni ured Ministarstva vanjskih poslova tzv. NDH (ranije Hrvatska izvještajna služba, odnosno Državni izvještajni i promičbeni ured kod Predsjedništva vlade tzv. NDH) pratio je i analizirao inozemnu štampu i vijesti stranih radio-stanica. Obilje podataka o političkoj, vojnoj i diplomatskoj aktivnosti Josipa Broza Tita u razdoblju 1943—1945. god. nalazimo u radio-vijestima »Slobodne Jugoslavije«, a od kraja 1944. god. i u vijestima Radio-Beograda. Među tim vijestima nalazimo izvještaje Vrhovnog štaba NOV i POJ (»Glavnog stožera NOV i POJ« »Glavnog Titova stožera«, »Glavnog stožera maršala Tita«) o borbama na području Jugoslavije, tekstove Titovih telegrama upućenih pojedinim NOO-ima, odborima AFŽ-a i USAOJ-a i sl., podatke o Titovim intervjuima stranim listovima (npr. listu »Times« 18. travnja 1945), o sporazumu Tito-Šubić, o Titovoj posjeti Moskvi itd. Slične podatke nalazimo i u vijestima pojedinih evropskih radio-stanica (London, Rim, Lisabon, Berlin i dr.), te radio-stanica »Triglav«, »Zrinski«, »Šumadija« i sl. Dakako, svaka od tih radio-stanica intepretira vijesti sa svog stajališta.

U dnevnim pregledima inozemnog novinstva nalazimo vijesti švicarskih, talijanskih, bugarskih, srpskih, sovjetskih i drugih listova, u kojima se također piše o Drugom zasjedanju AVNOJ-a, stvaranju nove Jugoslavije, vojnim uspjesima Titovih partizana i sl.

U građi Hrvatskog dojavnog ureda »Croatia« također ima brojnih podataka o Titu. Naročito su brojni takvi podaci u tajnim vijestima tzv. Posebne službe, koja redovito bilježi i komentira vijesti Radio-stanice »Slobodna Jugoslavija«, vijesti agencija TASS, TANJUG, Reuter, Međunarodnog izvještajnog ureda u Berlinu, te pojedinih dopisnika Hrvatskog dojavnog ureda »Croatia« iz inozemstva. U prvim godinama rata evropska štampa najčešće piše o Titu kao o »misterioznom vođi jugo-

²¹ SB pov. II 2142-2352/1932 kod br. 36777/1936, kut. 1644.

²² Ministarstvo vanjskih poslova »NDH« (dalje MVP), br. IT 35/1943, kut. 1.

²³ MVP IT 113/1943, kut. 1.

slavenskih partizana«. Krajem 1943. god. brojne su vijesti o Drugom zasjedanju AVNOJ-a i proglašenju »nove jugoslavenske vlade«, u kojoj je Hrvat Ribar ministar predsjednik, a Tito vojskovođa, vrhovni zapovjednik i ministar rata, dok je Židov Moša Pijade predstavnik srbstva.²⁴ Od kraja 1944. god. brojne su vijesti iz »Politike« i »Borbe«, te vijesti iz evropske štampe o odnosima jugoslavenske emigrantske vlade prema maršalu Titu, o pregovorima Tito-Šubašić, o situaciji na jugoslavenskom ratištu i o svim značajnijim događajima u novoj Jugoslaviji; tu su i Churchilove izjave o Titu i D. Mihajloviću, Titove izjave u domaćoj i stranjoj štampi i dr.

U zbirci Stampata čuva se plakat iz 1943. god. kojim njemačke vojne vlasti u Hrvatskoj nude 100.000 maraka u zlatu onome tko uhvati Tita živoga ili mrtvog.²⁵

U brojnim brošurama i novinama iz vremena NOB-a koji se čuvaju u Arhivu Hrvatske, osobito u Biltenu Vrhovnog štaba NOV i POJ te u »Borbi«, ima niz članaka o Titu, ali i niz napisa kojima je on sam autor.

Radi upotpunjavanja Zbirke građe za povijest radničkog pokreta i NOB-a Arhiv Hrvatske prekopirao je mikrofilm s dokumentacijom Kominterne — Sekcije za Jugoslaviju iz razdoblja 1927—1937. U toj su građi materijali Osme konferencije zagrebačkih komunista, pisma i izvještaji Josipa Broza Tita CK KPJ, Titova pisma N. Picku, članu Sekretarijata Izvršnog komiteta Komunističke internacionale itd.²⁶

U granicama mogućnosti, naši radnici koji se bave ovom problematikom i dalje rade na prikupljanju građe za povijest revolucionarnoga radničkog i komunističkog pokreta, te NOB-a i socijalističke revolucije u Hrvatskoj a u okviru toga i građe o životu i revolucionarnom radu druga Tita, posebno one građe koja je stjecajem raznih okolnosti istrgnuta iz svojih cjelina i fondova što se čuvaju u Arhivu Hrvatske.

²⁴ HDU »Croatia« — posebna povjerljiva služba, vijesti od 6. XII 1943.

²⁵ Stampata 102/38. Sličan plakat objavila je i Njemačka komanda za Srbiju. Objavljivanje tog plakata našlo je odjeka i u štampi. Tako je npr. ljubljanski »Slovenac« od 28. srpnja 1943. objavio članak »100.000 maraka za Titovu glavu« (MVP Izvještajna služba, Viesti inozemnog novinstva od 28. srpnja 1943). Posebno povjerljiva služba HDU »Croatia« navodi 7. srpnja 1943. vijesti iz švicarske štampe da su njemačke vojne vlasti u Srbiji raspisale nagradu od 100.000 zlatnih maraka »na glavu partizanskog kolovođe Tita, kojega treba uhvatiti živa ili mrtva«.

²⁶ Izvorna građa Kominterne — Sekcije za Jugoslaviju nalazi se u Institutu marksizma-lenjinizma u Moskvi. Tu je građu snimio Arhiv CK KPJ u Beogradu, koji je izradio i fotokopije te građe. Zatim su prekopirali dijelove građe pojedini instituti i arhivi.